

## สถานการณ์การผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยในระบบทีวีดิจิทัล The Productions of Thai Agricultural-Related Television Program in the Digital Television System

ปทุมมา ลิมศรีงาม<sup>1</sup> และ ณัฐกร สงคราม<sup>1</sup>  
Patumma Limsringam<sup>1</sup> and Nutthakorn Songkram<sup>1</sup>

### บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจข้อมูลเบื้องต้นของรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยที่ออกอากาศระบบทีวีดิจิทัล 2) ศึกษาสถานการณ์การผลิต ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยที่ออกอากาศระบบทีวีดิจิทัล และ 3) นำเสนอแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยที่เหมาะสมกับการออกอากาศผ่านระบบทีวีดิจิทัล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านระบบทีวีดิจิทัล แบบสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านระบบทีวีดิจิทัล และแบบสัมภาษณ์ผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการของช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า รายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยที่ออกอากาศระบบทีวีดิจิทัล ในปัจจุบันมี 17 รายการ ความยาวประมาณ 30 นาทีต่อรายการ และออกอากาศในช่วงเวลา 05.00 – 05.30 น. โดยช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัลที่มีรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรมากที่สุด ได้แก่ ช่อง NBT จำนวน 5 รายการ การผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรมีกระบวนการผลิตครบทั้ง 3 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมงานก่อนการผลิต 2) การผลิตรายการ และ 3) หลังจากการผลิตรายการ โดยนำเสนอรายการในรูปแบบทั้งสารคดี แบ่งรายการเป็น 3 ช่วง ช่วงแรกเป็นการนำเสนอเนื้อหาโดยแนะนำสถานที่เกษตรหรือบุคคลต้นแบบ ช่วงสองเป็นการนำเสนอรายละเอียดเนื้อหาหรือสัมภาษณ์เกษตรกร และช่วงสุดท้ายเป็นการสรุปเนื้อหา ตอบคำถาม สร้างแรงบันดาลใจ หรือให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อรายการโทรทัศน์ทางการเกษตร คือ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของช่องโทรทัศน์และการปรับเปลี่ยนการออกอากาศไปสู่ระบบดิจิทัล ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตและเผยแพร่รายการโทรทัศน์ทางการเกษตรมากที่สุด คือ เงินทุน เนื้อหาและรูปแบบรายการ ส่วนแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่เหมาะสมกับการออกอากาศผ่านระบบทีวีดิจิทัลนั้น ควรนำเสนอรายการในรูปแบบสารคดีที่เป็นวาไรตี้มากขึ้น และมีเนื้อหาที่เข้ากับสถานการณ์หรือปัญหาปัจจุบัน โดยนอกจากความรู้ด้านการเกษตรโดยตรงแล้ว อาจประยุกต์เนื้อหาอื่น ๆ เข้าไป เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การทำธุรกิจเกษตร และเพิ่มเวลาออกอากาศในช่วง 15.00 – 16.00 น. เพื่อขยายกลุ่มผู้ชมจากเกษตรกรเป็นผู้ชมทั่วไป

**คำสำคัญ :** รายการโทรทัศน์ทางการเกษตร ทีวีดิจิทัล

### Abstract

The objectives of this research were 1) to explore basics of agricultural-related television programs broadcast through digital television System in Thailand 2) to study the situation of production, problems and factors affecting the production of agriculture programs for digital television broadcast 3) to provide guidelines digital television production to create appropriate agriculture program. The tools used to collect data were survey form for television programs on agricultures broadcast through digital television, along with interviews from the production staff of the agriculture television program, from the production

<sup>1</sup>สาขานิเทศศาสตร์เกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

managers of digital television program. The study revealed that agricultural programs broadcast via digital television channels in Thailand comprised of totally seventeen programs, broadcast during 5:00 A.M. to 5:30 A.M. The digital television channel that has the most agricultural programs is The National Broadcasting Services of Thailand (NBT) channel, totally five programs. The processes of agricultural television program production were composed of three stages: pre-production stage, production stage and post-production stage, which were presented in semi-documentary format. Additionally, programs were divided into three phases. The first phase was introduction to locations and farmers for leading the story. The next phase presented detailed contents or interview of farmers. The last phase summarized contents, answered questions, built up inspiration or provided additional related knowledge. Problems affecting the agricultural programs were changes in the policy of the television channel and transition to digital broadcasting. The crucial factors affecting agriculture television productions through digital television broadcasts were capital funding, contents and formats. The appropriate guidelines for agriculture television production were as follows: Television programs should be presented in a documentary format with more varieties, together with adding more contents or problems related to the current situations. Apart from agricultural contents, programs should include other interesting content such as agro-tourism, or agricultural business, together with expanding other broadcast time during 3:00 P.M. – 4:00 P.M. in order to increase the number of general audiences to watch agriculture programs.

**Keywords:** agricultural television program, digital TV

## คำนำ

สื่อโทรทัศน์นับว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อความซึ่งกันและกัน และเป็นเครื่องมือในการสนองความต้องการในการสื่อสารของคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มนุษย์ในปัจจุบันซึ่งอยู่ในยุคข้อมูลข่าวสาร (สุทธิ, 2555) ในปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคเปลี่ยนผ่านระบบรับส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินระบบแอนะล็อกไปสู่ระบบรับส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินด้วยระบบดิจิทัล โดยคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง นับว่าการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ทำให้จากเดิมที่มีช่องโทรทัศน์ที่รับส่งโดยไม่เสียค่าสมาชิก (Free TV) จำนวน 6 ช่อง ได้เพิ่มจำนวนรวมทั้งสิ้น 48 ช่องตามที่กสทช.กำหนดไว้ ทั้งนี้ทำให้ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ได้สร้างสรรค์รายการที่มีความแตกต่างจากเดิมและมีช่องทางสำหรับกลุ่มอาชีพต่างๆ ในการนำเสนอข้อมูลเนื้อหารายการมากขึ้น ด้านผู้บริโภคก็สามารถรับชมรายการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัลที่มีความคมชัดมากกว่าระบบเดิมและมีตัวเลือกในการรับชมรายการโทรทัศน์ที่หลากหลายมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2552)

รายการโทรทัศน์ทางการเกษตรเป็นรายการอีกประเภทหนึ่งที่อยู่คู่โทรทัศน์มาอย่างยาวนาน เมื่อเกิดทีวีดิจิทัล ช่องโทรทัศน์และผู้ผลิตรายการจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอรายการที่แตกต่างจากเดิมและต้องพัฒนาเนื้อหารายการอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเดิมรูปแบบการนำเสนอรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรจะนำเสนอในรูปแบบสารคดีที่แฝงโฆษณาสินค้าทางการเกษตร แต่ในปัจจุบันรายการโทรทัศน์ได้เปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอเป็นรายการสารคดีที่

ว่าไว้เพื่อให้มีความทันสมัยมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับจำนวนรายการโทรทัศน์ประเภทอื่นแล้วนั้นก็พบว่า ในปัจจุบันรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรยังมีจำนวนน้อยลง (สุรฤทธิ์, 2553) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยในระบบทีวีดิจิทัล ผลการศึกษาคาดว่าจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารายการโทรทัศน์ทางการเกษตรของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ไทยต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิต ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยที่เหมาะสมกับการออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล

### ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล จำนวน 17 รายการ และผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการของช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล จำนวน 28 ช่องโทรทัศน์ที่ออกอากาศในปี พ.ศ. 2559 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล จำนวน 6 คน และผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการของช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล จำนวน 6 คน ที่อนุญาตให้สัมภาษณ์ ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) แบ่งออกเป็นรายการที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ผลิตรายการ จำนวน 2 รายการ และเอกชนเป็นผู้ผลิตรายการ จำนวน 4 รายการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสำรวจข้อมูลรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล แบบสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล และแบบสัมภาษณ์ผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการของช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล

### คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. รายการโทรทัศน์ทางการเกษตร หมายถึง รายการที่ผลิตและเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรหรือผลงานจากการค้นคว้าวิจัย โดยนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรมากกว่า 80% ของเนื้อหารายการ ซึ่งไม่ใช่ข่าวหรือสื่อบันเทิงในวงรายการข่าวประจำวันของแต่ละสถานีโทรทัศน์
2. ทีวีดิจิทัล หมายถึง ช่องโทรทัศน์ที่ออกอากาศผ่านการส่งผ่านสัญญาณภาพวิดีโอและเสียงโดยระบบดิจิทัล โดยการให้บริการโทรทัศน์ที่ต้องได้รับการจัดสรรคลื่นความถี่และได้รับใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่วิทยุจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งได้มีการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุและออกใบอนุญาตให้บริการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล ประเภทบริการสาธารณะและบริการทางธุรกิจ จำนวน 28 ช่อง จากที่กำหนดไว้ทั้งหมด 48 ช่อง

### วิธีดำเนินการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจข้อมูลเบื้องต้นของรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล

- 1.1) ศึกษาข้อมูลผังรายการช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัลช่องต่าง ๆ จากเว็บไซต์
- 1.2) โทรศัพท์สอบถามเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของโทรทัศน์ระบบดิจิทัลที่ไม่มีข้อมูลผังรายการในเว็บไซต์
- 1.3) นำข้อมูลผังรายการที่ได้มาวิเคราะห์ และบันทึกลงในแบบสำรวจข้อมูลรายการโทรทัศน์ทางการเกษตร

เกษตรทางเกษตรที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล เพื่อจำแนกรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่มีในช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัลของประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสถานการณ์การผลิต ปัญหา และปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล รวมทั้งแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่เหมาะสม

2.1) สร้างแบบสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล และแบบสัมภาษณ์ผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการของช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดโครงสร้างและประเด็นในการสัมภาษณ์ แล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการผลิตรายการโทรทัศน์ จำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพ โดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Consistency) ระหว่างข้อคำถามกับประเด็นเนื้อหา และปรับปรุงแก้ไขในรายการประเมินที่ได้คะแนนต่ำกว่า 0.5

2.2) ติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล จำนวน 6 คน และผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการของช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล จำนวน 6 คน และเดินทางไปสัมภาษณ์ที่หน่วยงานตามที่ได้นัดหมายไว้ โดยใช้ระยะเวลาทั้งสิ้นประมาณ 3 เดือน

2.3) วิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์ เพื่อสรุปเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรในธุรกิจทีวีดิจิทัล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจข้อมูลรายการโทรทัศน์ทางการเกษตร ใช้การวิเคราะห์ความถี่ และร้อยละ เพื่อนำเสนอให้เห็นสภาพการผลิตรายการโทรทัศน์ระบบทีวีดิจิทัล ในส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากคำสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยแยกเป็นประเด็นที่สอดคล้องและประเด็นที่แตกต่าง และนำเสนอในรูปแบบตารางข้อมูลประกอบการบรรยายและพรรณนา

### ผลการศึกษา

จากการสำรวจผังรายการ พบว่า รายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัลในปี พ.ศ. 2559 มีจำนวน 17 รายการ ความยาวเฉลี่ย 31.38 นาทีต่อรายการ โดยรายการเกษตรข่าว มีความยาวรายการมากที่สุด คือ 60 นาที รายการส่วนใหญ่ออกอากาศในช่วงเวลา 05.00 – 05.30 น. ช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัลที่มีรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรมากที่สุด ได้แก่ ช่อง NBT จำนวน 5 รายการ (Table 1)

**Table 1** List of agricultural television programs through Thai digital TV channels.

| Digital TV channels | TV Programs<br>(N = 17)                | Length (minutes)<br>(mean= 31.38) | Broadcast time | Broadcast date    |
|---------------------|----------------------------------------|-----------------------------------|----------------|-------------------|
| TV 5                | 1. Chao na yuk mai                     | 25                                | 17.00 – 17.25  | Wednesday         |
|                     | 2. Khum sub tai pan din                | 30                                | 04.00 – 04.30  | Friday            |
|                     | 3. Din phean che vit                   | 25                                | 14.05 – 14.30  | Friday            |
|                     | 4. kaset a-sa                          | 25                                | 05.50 – 06.15  | Saturday          |
| NBT                 | 1. Sa ha kon yuk mai kaw kai pat ta na | 30                                | 05.30 – 06.00  | Tuesday Thursday  |
|                     | 2. Pan din tong                        | 25                                | 16.05 – 16.30  | Saturday          |
|                     | 3. kaset san                           | 30                                | 05.00 – 05.30  | Sunday            |
|                     | 4. Tid buan chuan kuiy                 | 30                                | 05.00 – 05.30  | Saturday - Sunday |
|                     | 5. Kaw yang po paing                   | 30                                | 11.30 – 12.00  |                   |
| NEW TV              | 1. kaset sard                          | 60                                | 15.00 – 16.00  | Sunday            |
| Bright TV           | 1. kaset ban tung                      | 30                                | 05.00 – 05.30  | Monday – Friday   |
|                     | 2. Sa nun lun tung                     | 30                                | 06.00 – 06.30  | Friday            |
| MCOT HD             | 1. Kaseet thai idol                    | 15                                | 17.00 – 17.15  | Monday            |
|                     | 2. Kon thai hua jai kaset              | 27                                | 05.00 – 05.30  | Monday – Friday   |
|                     | 3. Ton mai bai ya                      | 3                                 | 05.00 – 05.30  | Monday – Friday   |
|                     | 4. Kaw kai kub pai kom vichakan kaset  | 30                                | 05.00 – 05.30  | Sunday            |
| Amarin TV HD        | 1. Green farm variety                  | 30                                | 07.30 – 08.00  | Saturday - Sunday |

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศระบบทีวีดิจิทัล และผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการของช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล พบว่า การผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรมีกระบวนการผลิตครบทั้ง 3 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมงานก่อนการผลิต 2) การผลิตรายการ และ 3) หลังจากการผลิตรายการ โดยนำเสนอรายการในรูปแบบกิ่งสารคดี แบ่งรายการเป็น 3 ช่วง ช่วงแรกเป็นการนำเข้าสู่เนื้อหาโดยแนะนำสถานที่ เกษตรกรหรือบุคคลต้นแบบ ช่วงสองเป็นการนำเสนอรายละเอียดเนื้อหาหรือสัมภาษณ์เกษตรกร และช่วงสุดท้ายเป็นการสรุปเนื้อหาตอบคำถาม สร้างแรงบันดาลใจ หรือให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม

ปัญหาการเปลี่ยนแปลงนโยบายของช่องโทรทัศน์และปัญหาการปรับเปลี่ยนการออกอากาศไปสู่ระบบดิจิทัลนั้นส่งผลต่อการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตร เนื่องจากเมื่อมีการปรับเปลี่ยนการออกอากาศไปสู่ระบบดิจิทัลทำให้มีจำนวนของช่องโทรทัศน์ที่เพิ่มมากขึ้น ผู้รับชมจึงมีตัวเลือกในการรับชมมากยิ่งขึ้น แต่ละช่องจึงต้องกำหนดภาพลักษณ์ของช่องให้ชัดเจน เพื่อเป็นที่จดจำของคนดู ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายของช่องโทรทัศน์ โดยนโยบายของช่องโทรทัศน์จะเป็นแนวทางการกำหนดการเผยแพร่รายการต่าง ๆ เนื้อหาของรายการและกลุ่มเป้าหมายผู้รับชมที่ช่องคาดหวัง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตรายการโทรทัศน์มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านเงินทุน เนื้อหาและรูปแบบรายการ เนื่องจากในยุคทีวีดิจิทัลที่มีการแข่งขันกันสูง การลงทุนในการผลิตรายการต่าง ๆ จะต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดี การสร้างความแตกต่าง เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับชมจะส่งผลต่อการเพิ่มเรตติ้งของรายการและรายได้ให้กับช่องโทรทัศน์

ส่วนแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่เหมาะสมกับการออกอากาศผ่านระบบทีวีดิจิทัลในอนาคตนั้น ควรนำเสนอรายการในรูปแบบสารคดีที่เป็นวาไรตี้มากขึ้น มีเนื้อหาที่เข้ากับสถานการณ์หรือปัญหาปัจจุบัน โดยครอบคลุมการเกษตรทุกด้าน และนอกจากความรู้ด้านการเกษตรโดยตรงแล้ว อาจประยุกต์เนื้อหาอื่น ๆ เข้าไป เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การทำธุรกิจเกษตร และเพิ่มเวลาออกอากาศในช่วง 15.00 – 16.00 น. เพื่อขยายกลุ่มผู้ชมจากเกษตรกรเป็นผู้ชมทั่วไปเนื่องจากการแข่งขันในธุรกิจทีวีดิจิทัลที่แข่งขันอย่างรุนแรงและจำนวนรายการประเภทอื่น ๆ ที่มีมากขึ้น

### สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

รายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยที่ออกอากาศระบบทีวีดิจิทัล มี 17 รายการ ความยาวประมาณ 30 นาที ต่อรายการ และออกอากาศในช่วงเวลา 05.00 – 05.30 น. โดย NBT เป็นช่องที่มีรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรมากที่สุด จำนวน 5 รายการ กระบวนการผลิตรายการมี 3 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมงานก่อนการผลิต 2) การผลิตรายการ และ 3) หลังจากการผลิตรายการ นำเสนอรายการในรูปแบบกึ่งสารคดี แบ่งรายการเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงเกริ่นนำ ช่วงเนื้อหา และช่วงสรุป ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อรายการ คือ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของช่องโทรทัศน์และการปรับเปลี่ยนการออกอากาศไปสู่ระบบดิจิทัล ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตและเผยแพร่รายการมากที่สุด คือ เงินทุน เนื้อหาและรูปแบบรายการ แนวทางการผลิตรายการที่เหมาะสม คือ นำเสนอรายการในรูปแบบกึ่งสารคดีที่เป็นวาไรตี้มากขึ้น และมีเนื้อหาที่เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ครอบคลุมการเกษตรทุกด้าน โดยอาจประยุกต์เนื้อหาอื่น ๆ เข้าไป และเพิ่มเวลาออกอากาศในช่วง 15.00 – 16.00 น. เพื่อขยายกลุ่มผู้ชมให้กว้างขึ้น

จากสถานการณ์การผลิตในปัจจุบัน พบว่า รายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านโทรทัศน์ระบบดิจิทัลของประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 17 รายการ จาก 6 ช่องโทรทัศน์ลดลงจากปี พ.ศ. 2557 – 2558 ที่มีถึง 25 รายการ จาก 8 ช่องโทรทัศน์ โดย 17 รายการดังกล่าว เมื่อพิจารณาระยะเวลาในการออกอากาศโดยเฉลี่ย 31.38 นาที/ครั้ง นับว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับเวลาในการออกอากาศทั้งหมด และยังน้อยไปอีกเมื่อเทียบกับเวลาออกอากาศทั้งหมดของจำนวนช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัลที่ออกอากาศในปัจจุบัน 28 ช่อง ซึ่งมีมากขึ้นกว่าภาคพื้นดินระบบแอนะล็อกแบบดั้งเดิม อาจเนื่องจากรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรเป็นรายการประเภทที่ทำรายได้น้อย ช่องโทรทัศน์จึงไม่ค่อยเอื้ออำนวยมาผลิตหรือออกอากาศ ปัจจัยด้านเงินทุนก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญในการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตร สปอนเซอร์ผู้สนับสนุนที่เป็นสินค้าทางการเกษตรมักจะสนับสนุนรายการประเภทอื่นๆ เช่น รายการถ่ายทอดสดมวยไทย ที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวบ้านต่างจังหวัดที่แม้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ก็มีฐานคนดูกว้างกว่ารายการโทรทัศน์ทางการเกษตร เหล่านี้แสดงให้เห็นว่ารายการโทรทัศน์ทางการเกษตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังถูกให้ความสำคัญน้อยมากสำหรับประเทศไทยที่ถือว่าเกษตรกรรมเป็นอาชีพอันดับหนึ่งของคนส่วนใหญ่ในประเทศ เห็นได้จากงานวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่อง โครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม พบว่า รายการโทรทัศน์เพื่อการเกษตรเป็นรายการที่มีมานาน กลุ่มผู้มีอาชีพเกษตรกรของประเทศมีจำนวนหลายล้านคน การได้รับชมรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกษตรจะช่วยให้เกษตรกรได้รับความรู้ในอาชีพ และเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรให้ก้าวหน้า แต่ที่ผ่านมารายการเกษตรมักถูกจัดให้มีสัดส่วนรายการที่มีเพียงน้อยนิด

เวลาการออกอากาศของรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทย ที่พบว่าส่วนใหญ่ออกอากาศในช่วง 05.00 – 05.30 น. นั้น เนื่องจากเป็นช่วงที่เกษตรกรเตรียมตัวก่อนออกไปทำการเกษตร สอดคล้องกับเกษตรสุดา (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับและใช้ประโยชน์จากสื่อด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท พบว่า เกษตรกรเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อประเภทวิทยุโทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียงมากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน และช่วงเวลาในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร คือช่วงเช้า (05.00 - 08.30 น.) นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า รายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยนิยมนำเสนอในรูปแบบรายการ

กึ่งสารคดี ซึ่งรูปแบบการนำเสนอในอดีตมักเป็นรายการที่แฝงโฆษณาสินค้าทางการเกษตร สาเหตุที่รายการกึ่งสารคดียังคงเป็นรูปแบบหลักของรายการโทรทัศน์ทางการเกษตร เพราะมุ่งเน้นการให้ความรู้กับเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิมา (2546) ที่ศึกษาเรื่อง ความต้องการรับชมรายการโทรทัศน์ด้านการเกษตรของเกษตรกรรายย่อยในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการรับชมรายการโทรทัศน์ด้านการเกษตรของเกษตรกรรายย่อย ด้านรูปแบบรายการ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า มีความต้องการในระดับมาก ได้แก่ แบบสารคดีทางการเกษตร ซึ่งเกษตรกรให้เหตุผลหลัก 2 ประเด็น ในการรับชมรายการโทรทัศน์ว่า มีเวลาว่าง และเป็นรายการให้ความรู้ ดังนั้น การปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการให้แตกต่างออกไปเหมือนรายการโทรทัศน์รูปแบบอื่นจึงเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ามียางรายการที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการเป็นกึ่งสารคดีกึ่งวาไรตี้มากขึ้น เพื่อให้ดูทันสมัยและตอบรับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายขึ้น เช่น รายการเกษตรข่าว ที่นำเสนอเนื้อหาทางการเกษตรที่เหมาะสมกับคนเมือง ผ่านพิธีกรที่เป็นนักร้อง นักแสดงที่มีชื่อเสียง โดยรายการจะออกอากาศในช่วงเวลา 15.00 – 16.00 น. เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายของตน แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของรูปแบบรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยที่มีความน่าสนใจขึ้น

จากผลการสัมภาษณ์ที่พบว่า ปัญหาการเปลี่ยนแปลงนโยบายของช่องโทรทัศน์ต่อรายการโทรทัศน์ทางการเกษตร และปัญหาการปรับเปลี่ยนการออกอากาศไปสู่ระบบดิจิทัลนั้น ส่งผลกระทบต่อรายการโทรทัศน์ทางการเกษตร เพราะแม้การปรับเปลี่ยนเป็นทีวีดิจิทัลทำให้มีจำนวนช่องโทรทัศน์มากกว่าเดิม และผู้บริโภคมีช่องทางในเลือกบริโภคสื่อมากยิ่งขึ้น แต่ในอีกด้านก็เกิดการแข่งขันที่ดุเดือดขึ้นเพื่อแย่งชิงความนิยมจากผู้ชม ทำให้แต่ละช่องให้ความสำคัญกับรายการประเภทที่คาดว่าจะมีจำนวนผู้ชมเป็นจำนวนมากรวมทั้งจำนวนสปอนเซอร์ที่สนับสนุนรายการ ส่งผลให้รายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มเฉพาะมีจำนวนน้อยลง ดังนั้น การจะทำให้รายการโทรทัศน์ทางการเกษตรมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น ภาครัฐจะต้องส่งเสริมด้านเงินทุนให้กับผู้ผลิตรายการ เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตร สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (2559) ที่ได้ศึกษาผลกระทบของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจไทย ซึ่งพบว่า ผลกระทบที่ชัดเจนของการเปลี่ยนแปลงเป็นทีวีดิจิทัลนั้น คือ การแข่งขันในส่วนของผู้ผลิตรายการที่สูงขึ้น เนื่องจากช่องรายการที่เพิ่มขึ้นย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตรายการรายใหม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้ ขณะเดียวกันช่องรายการต่าง ๆ ย่อมต้องการผู้ผลิตรายการที่สามารถดึงดูดความสนใจของประชาชนให้หันมารับชมช่องรายการเหล่านั้น อีกทั้งการที่มีช่องรายการจำนวนมากทำให้บริษัทโฆษณาอาจต้องศึกษาวิจัยตลาดเพิ่มขึ้นจากเดิม ทั้งในแง่ของการสำรวจความนิยมของผู้ชมต่อช่องรายการต่าง ๆ เพื่อที่จะได้สามารถกำหนดว่าจะลงโฆษณาในช่องรายการใดและในช่วงเวลาใดจึงจะคุ้มค่ามากที่สุด รายการโทรทัศน์ทางการเกษตรจึงเป็นตัวเลือกท้าย ๆ ที่ช่องจะผลิต เพราะมีผู้ชมเฉพาะกลุ่มและสร้างรายได้น้อยให้กับช่องโทรทัศน์

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากร ปัจจัยด้านบุคลากรและความสามารถทางวิชาชีพทางการเกษตร ปัจจัยด้านเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ ปัจจัยด้านเงินทุน ปัจจัยด้านเวลาในการออกอากาศ ปัจจัยด้านนโยบายของช่องโทรทัศน์ ปัจจัยด้านความสนใจและความต้องการของผู้ชมนั้น ล้วนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล โดยปัจจัยด้านเงินทุน เป็นสิ่งที่ช่องโทรทัศน์มีความคิดเห็นตรงกันว่า สำคัญที่สุดต่อการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงการออกอากาศไปสู่ระบบดิจิทัลดังที่กล่าวมาแล้ว ส่วนปัจจัยด้านเนื้อหาและรูปแบบรายการ เป็นสิ่งที่ผู้ผลิตรายการมีความคิดเห็นว่าจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาเนื้อหารายการให้เข้ากับสถานการณ์หรือปัญหาในขณะนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรฤทธิ์ สุวรรณรัตน์ (2553) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและเผยแพร่รายการโทรทัศน์เชิงเกษตรในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเนื้อหาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการ

ผลิตรายการโทรทัศน์เชิงเกษตร เพราะการเกษตรมีเนื้อหาที่กว้าง แต่ผู้ผลิตรายการต้องเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้สนับสนุนรายการ และเนื้อหาของรายการจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบของรายการที่เหมาะสมด้วย ดังนั้นถ้าเนื้อหาของรายการเป็นประโยชน์และน่าสนใจ ก็จะมีผู้ติดตามชมรายการมากขึ้น นอกจากนี้ การเกษตรซึ่งมีเนื้อหาหลายด้านทั้ง การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง การนำเสนอเนื้อหาจึงต้องครอบคลุมเกษตรกรทุกกลุ่ม ไม่เฉพาะเจาะจงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยอาจประยุกต์เนื้อหาอื่น ๆ เข้าไป เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การทำธุรกิจเกษตร และเพิ่มเวลาออกอากาศในช่วง 15.00 – 16.00 น. เพื่อขยายฐานกลุ่มผู้ชมให้กว้างขึ้นจากเกษตรกรเป็นผู้ชมทั่วไป

### ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เนื้อหาและรูปแบบรายการเป็นสิ่งสำคัญต่อปัจจัยการผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรและปัจจัยที่มีผลต่อการเผยแพร่รายการโทรทัศน์ทางการเกษตร ดังนั้นการถ่ายทอดเนื้อหาทางการเกษตรที่ทันสมัยผ่านรูปแบบกึ่งสารคดีจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ ทั้งนี้การปรับเปลี่ยนการออกอากาศทางช่องโทรทัศน์ระบบแอนะล็อกไปสู่ระบบดิจิทัล ทำให้แต่ละช่องโทรทัศน์แข่งขันกันเพื่อดึงดูดผู้ชมส่งผลต่อจำนวนรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศ เนื่องจากรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรเป็นรายการที่สร้างรายได้ให้แก่ช่องโทรทัศน์ไม่มากเท่ารายการประเภทอื่น ๆ ทางภาครัฐและช่องโทรทัศน์ต้องให้ความสำคัญแก่รายการโทรทัศน์ทางการเกษตร เพื่อให้ความรู้ทางการเกษตรที่ถูกต้องกับเกษตรกรและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่ออาชีพเกษตรกรและควรศึกษารูปแบบรายการ ความต้องการและปัจจัยที่มีผลต่อการรับชมรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรจากผู้รับชมรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ออกอากาศผ่านช่องโทรทัศน์ระบบดิจิทัล เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรได้พัฒนารูปแบบรายการและนำเสนอเนื้อหาทางการเกษตรได้ตรงความต้องการของผู้รับชม

### เอกสารอ้างอิง

- เกษตรสุดา กันแก้ว. 2554. พฤติกรรมการเปิดรับและใช้ประโยชน์จากสื่อด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จันทิมา โพธิ์ใต้. 2546. ความต้องการรับชมรายการโทรทัศน์ด้านการเกษตรของเกษตรกรรายย่อย ในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุทธิ ชัดติยะ. 2555. หลักการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์. ประมวลวงศ์พรรัตน์ตั้ง, กรุงเทพฯ.
- สุรฤทธิ์ สุวรรณรัตน์. 2553. ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและเผยแพร่รายการโทรทัศน์เชิงเกษตรในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาส่งเสริมการเกษตร ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2551. โครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. 2552. รายงานการศึกษาแนวทางการจัดทำนโยบายการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโทรทัศน์ดิจิทัลสำหรับประเทศไทย. ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. 2559. รายงานการศึกษามลกระทบของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจไทย. ห้างหุ้นส่วนจำกัดวินนิค, กรุงเทพฯ.